

**Uunga siunnersuut: Piniarneq aallaaniarnerlu pillugit Inatsisartut inatsisaat**

(Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoq)

**Akissuteqaat****Aappassaaneerinninneq**

Naalakkersuisut sinnerlugit matumuuna Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Ataatsimiititaliap piniarneq aallaaniarnerlu pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuummut aappassaaneerinninnissamut isumaliutissiissutaanut qujavunga. Naalakkersuisut maluginiarpaat Naleraq ikinnerussuteqarluni oqaaseqaateqartoq, allannguutissamilli tikkuussaqaarnani.

Aallarniutigalugu Naalakkersuisut sinnerlugit nalunaarutigissavara, ataatsimiititaliap siunnersuummut malitseqartitsilluni suliarilluarsimasaanut aammalu oqaaseqaataanut Naalakkersuisut siunnersuutip pingajussaaneerreqarnissaanut allannguutissatut siunnersuummik nassitsiniarmata.

Naalakkersuisut immikkoortut makkua tunuliaqutaralugit siunnersuummut allannguutissamik siunnersuuteqarniarput.

Piniarneq aallaaniarnerlu pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. xx, xx.xxx 2023-meersoq inatsisit teknikkiatigut misissorneqareernerata kingorna allanngortinneqassasoq siunnersuutigineqarpoq, siunnersuummi §§ 5 aamma 12 inatsisit teknikkiatigut assigiinngissuteqarnera pequtaalluni. Allannguutissatut siunnersuummi siunertaavoq siunnersuummi aalajangersakkat eqqortumik oqaasertalerneqarnissaat.

Aammattaq siunnersuutigineqarpoq meeqqat 12-inik ukioqalereersut, suli 15-inik ukioqalinningsut piniagassanik killilersukkanik piniarnissamut aallaaniarnissamullu periarfissinneqassasut, angajoqqaanik 18-ileereersimasunik peqateqarnermi, imaluunniit angajoqqaatut akisussaataasooq imaluunniit inuk 18-ileereersimasooq peqatigalugu (perngarneq).

Siunnersuummiit § 19 peerneqarmat taava siunnersuut pisortanut aningaasatigut allaffissornikkullu kinguneqassanngilaq, piniarneq pillugu misilitsinneq pillugu pilersitsineq aamma ingerlatsineq eqqarsaatigissagaanni.

Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaani imm. 7.4-mut malitsitit Naalakkersuisut allannguutissamik siunnersuuteqarput, taamaasilluni biologit inassuteqaataat aamma piniartut atuisullu ilisimasaasa nalilersuinerni oqimaaqatigiissamik naligiissinneqarnissaat pillugu.

Naalakkersuisut maluginiarpaat siunnersuummi § 6, imm. 2 suliassiisinnaanermut aalajangersakkamut tunngasuusoq, piniarnermut allagartanik tunniussinermut akisussaaffik Naalakkersuisunit kommunalbestyrelsinut tunniunneqarsinnaalerluni. Taama iliornermi Naalakkersuisut nalilerpaat kommunit nammineerlutik piniarnermut allagartanik tunniussisarneq qanoq ililluni pitsaanerpaamik ingerlanneqarsinnaanersoq aalajangissagaat. Taamaasilluni kommunip nammineq aalajangissavaa inuussutissarsiutigalugu piniarnermut allagartanik tunniussinermi sumiiffinni piniartut aalisartullu peqatigiiffii tusarniarneqartassanersut.

Ataatsimiititaliaq ima allappoq: "Aallaaniarneq piniarnerlu eqqarsaatigalugit kulturikkut oqaluttuarisaanermilu naleqartitat attatiinnarnissaat nukittorsarneqarnissaallu pingaaruteqartut ataatsimiititaliamit isigineqarpoq. Assersuutigalugu imatut oqaatigineqarsinnaavoq, piniagassamik takunneqqaartoq pisap qanoq agguarneqarnissaanik aalajangiissusatut ileqqorisaq attatiinnarneqassasoq."

Piniarnermut tunngatillugu kultoorikkut ileqqutoqqallu pingaartitat attatiinnarneqarnissaat nukittorsarneqarnissaallu Naalakkersuisut taperserpaat. Taamaattorli Naalakkersuisut isumaqarput pisat agguarneqartarnerinut – ningernermit tunngatillugu ileqqut sumiiffinni aalajangiiffigineqassasut, tassami assigiinnigissuteqarsinnaammata inatsisiliuuttariaqangisatsinnik.

Inuusuttut siusissukkut tuttunik perngarsinnaanissaannik periarfissinneqarnissaat Naalakkersuisut nalilersoqqissaarsimavaat. Piniarnermut aallaaniarnermullu inatsisissamut allannguutissatut siunnersuummi siunnersuutigineqarpoq inuit inuusuttut 12-15-it akornanni ukiullit tuttussinnaanissaat, angajoqqaaminnit, angajoqqaatut akisussaataasumit, imaluunniit inummik inersimasumik 18-ileereersimasumik peqateqarunik.

Pinerluttulerinermi inatsimmi aalajangersakkani meeqqamut aqqaneq marluliineqanngitsumut sakkumik tunniussineq inerteqqutaavoq. Taamaattumik inatsimmut allannguutit pinerluttulerinermi inatsimmi aalajangersakkat naapertorlugit suliarineqarput.

Inuiaassuseq tunngavigalugu assigiinnigisitsisoqanngilaq, taamaattorli ukiuni marlunni najugaqareersimanissamut aammalu akileraartussaataitanermut tamanut piunasaqaatitaqarluni. Tamanut atuuttussamik aammalu "maani najugallit" "avataaneersullu" akornanni immikkoortitsisoqarani Europami Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit lsumaqatigiissummi immikkoortoq 14 malinneqarpoq, inuiaassuseq pillugu assigiinnigisitsinermut assersuut eqqarsaatigalugu.

Inatsisissatut siunnersuummi § 8-mi isertitanut piunasaqaatip suliarinerani inuup isertitaasa tamarmiusut nalilersuiffigineranni isertitat suut naliliinermut ilaassanersut Naalakkersuisut nalilersoqqissaarsimavaat. Qatserisartutut isertitat, inuup isertitaasa tamarmiusut nalilersorneqarneranni ilanngunneqarneq ajortut ilanngunneqarnissaat Ataatsimiititaliap Naalakkersuisunut kaammattuutigaa. Qatserisartutut isertitalit ilanngunneqarnissaannut pissutissaqanngitsoq Naalakkersuisut isumaqarput, naak qatserisartut inuiaqatigiinnut naliitsumik tunniussaqaqartaraluartut. Isertitanut piunasaqaatit suliarineqarput qularnaarniarlugu inuussutissarsiutigalugu piniarnermik ingerlataqartut inuussutissarsiutigalugu piniarneq ingerlatissagaat, saniatigooralugu inuussutissarsiutitut ingerlannagu.

Aalajangersakkami piunasaqaatit suliarineqarput qularnaarniarlugu inuup isertitaasa tamarmiusut nalilersuiffigineqarneranni piniarnermit aalisarnermiillu aningaasarsiat ilaatinneqarnissaat.

Ataatsimiititalip siunnersuutigaa inatsisissamut siunnersuummi § 26-mi 500 meterinik qaninnerusumeeqqusinnginnerup peerneqarnissaa, taamaalilluni assersuutigalugu qamuteralaat imaluunniit ATV-t piniariarfimmut piniariarfimmiillu assartuinermit atorneqarsinnaalersillugit ungasissutsimik killilersuinngikkaluarluni. Inatsisissamut siunnersuummi § 26 suliarineqarpoq piniakkat piniartoqartillugu pisariaqanngitsumik ajoquserneqannginnissaat ilaatigut qularnaarniarlugu. Taassuma saniatigut malugineqassaaq siunnersuut Pinngortitaleriffik qanimut suleqatigalugu suliaammata, taakkulu innersuussutigaaq piniakkanut ungasissuseq 500 meteriussasoq sapinngisamik akornusersuisoqarpallaannginnissaa anguniarlugu.

Ungasissusermut piunasaqaat allannguuteqassappat sunniutai ilisimatinnagit Naalakkersuisut killissarititaasoq allanngortinnagu saqqummiuppaat.

Kulturikkut pisassiisarneq pillugu ataatsimiititaliap isummersuutaa Naalakkersuisut isumaqatigaat periuserlu taanna maanna ingerlanneqalereerpoq. Inatsisissamut siunnersuummi § 20-mi inatsimmi tunngavissaqalerpoq periuttip taassuma ingerlatiinnarnissaanut, Naalakkersuisullu periarfissaqalerput kulturikkut pisassiisarnissamut malittarisassior-nissaminut tassungalu atatillugu piumasaqaateqarsinnaanissamut.

Inatsisissamut siunnersuummi § 27 tassaanneruvoq Naalakkersuisunit kommuninut suliassiisnnaanertut isigineqarsinnaasoq. Aalajangersagaq una tunngavigalugu suliassiisnnaanekommunit qanimut suleqatigalugit tamatigut pisassaaq kommunillu allallu attuumassuteqartut tamatigut tusarniarneqartassapput, kommunit piareersimanerat suliassanillu naammassin-nissinnaanissaminut piginnaaneqarnerisut qularnaarniarlugu.

Aalisarnermut piniarnermullu nakkutilliisoqarfiup angallatissaannik Naalakkersuisut pisinikuupput, angallallu nakkutilliinermut nukittorsaataallunilu ersarinnerulersitsissaaq. Taassuma saniatigut allannortiterisoqangaatsiarpoq, tassunga ilanngullugu Nuummi, Sisimiuni Ilulissanilu Kalaallit Nunaanni Aalisarsinnaanermut Akuersissutinik Nakkutilliisoqarfimmi allaffeqarfinnik pingasunik pilersitsineq. Kiisalu unioqutitsisoqarnissaannik ilimanaateqarnerusuni nakkutilliineq ingerlanneqarpoq, tassa imaappoq angallat ”Nanoq IV” piffissani sumiiffinnilu aalajangersimasuni nakkutilliissutigineqartassaaq. Assersuutigalugu aalisarfiulluarnerani piniarfiulluarneranilu, soorlu aavarfiup nalaani.

Nanoq IV-p allaffissornermut atortorissaanera pissutigalugu allaffittut nunap immikkoortuisa ilaaniitinneqarsinnaavoq. Angallat pisariaqarfiinukartinneqarsinnaavoq. Taamaalilluni sumiiffinni pineqartuni nakkutilliineq piffissami sivisunerusumi ingerlanneqarsinnaassaaq.

Ataatsimiititaliap isummersuutai Naalakkersuisuniit isumaqatigineqarput, aamma ilaatigut nakkutilliinermut tunngasut kiisalu nakkutilliinermut sakkussat amerlanerit inatsisissatut siunnersuummi siunertat ilagaat. Akiligassiinerusalernissamut ajornartorsiut tassaavoq kina unioqutitsisimanersoq uppersarsaruminaassinnaammat. Unioqutitsinermut uppersarsaatnik naammattunik peqanngikkaanni imaluunniit kina unioqutitsisimanersoq uppersarsarsinnaanngikkaanni, taava akiligassamik pineqaatissiisoqarsinnaanngilaq.

Kalaallit Nunaanni sakkunut inatsisip allannortinnissaanut Naalakkersuisut 2018-imili Danmarkimi Justitsministeria ataavartumik attaveqatigisarpaat. Sakkunut inatsisip allannortinnissaanut ilaatigut siunertarineqartoq tassaavoq sakkut toqqorneqartarnerannut tunngatillugu malittarisassat sukarteriffigineqarnissaat. Sakkunut inatsisip allannortinnissaanut siunnersuutip suliarineqarnera ilutigalugu piniarnermut aallaaniarnermullu inatsisip suliarineqarnera ingerlanneqarpoq, tassani qularnaarniarneqarpoq piniarnermut tunngatillugu malittarisassat sakkunullu inatsisip assigiinnissaat.

Tassunga tunngatillugu malugeqquvara Justitsministeriaqarfik Naalakkersuisullu qanimut suleqatigiinnerat ingerlaqqissammat uuma siunnersuutip Inatsisartuni suliarineqarnera tunuliaqutigalugu.

Taamatut oqaaseqarlunga siunnersuut Inatsisartuni aappassaaneerinninnermi oqallisigineqartussanngortippara.

Qujanarujussuaq.